

დაკარგული

წილიწილი მ-ს.

მაისი, 1907 წ.

თბილისი

ელექტრონის სტამბა წიგნების გამომცემელ ქართველთა ამხანაგობისა.
1907

შინაარსი

I—მელია და კაკაბი.—დექსა ბანანასი	3
II—ლრუტუნას ნამბობი.—გიორგისა	5
III—მურა და ნუცა.—ლოლა დუმბაძისა	11
IV—.ვირის თავგადასავალი.—თარგმანი ნინო უაფუ- ანისა	15
V—წყალზედ აღმოცენებული ხახვი.—ა. შაჭვაჭვანისა .	18
VI—ლაქა.—ვაგნერაძან, ან. აშაღაზვანსა	22
VII—ნარევი.—ა) სახუმარო გასართობი.—ბ) გამოცანე- ბი.—ვ) რებუსები და აღსნა	23

მელია და კაკაბი

(არაკი)

218

ტყვიან, — ერთხელ მელამა
კაკაბი დაიჭირობო,
წამოწვა განარებული
და შეჭმა დაუპირობო.

კაკაბმა უთხრა, — ილოცე
შენის შვილების მხესაო:

შეცხ ვცხონდები და დმერთი
შენც მოგიძრთავს ხელსაო.

და მელა დიდი აბითა
პოჭუვა ღეთის დიდებასაო,
მუხლის ერას, პირჯვრის წერასა,
წერილ სმახედ გაღობასაო...

თავის ჭკუაში უმეტესს
ელოდა წუბაღობასაო.

კაკაბს დრო დაჭრია, გაფრინდა,
გაუდგა თავის გზასაო,
მელას ქეიფი წაუხდა,
ახლა იძახდა ვასაო.

ტიროდა: ბედის დამკარგველს
 ასა-ვებულსი შელსაო.
 კაკაბი ზირში შეჭირა,
 რადას შევთხოვდი ღმერთსაო?!“

ბახანა

1907 წ.

ღრუბუნას ნაამოგზი

ერ ისევ ჰატარა გოჭი ვიყავ, მშვენიერი, ცქვიტი და მალხაზი. მართალია, იტყვიან სოფლმე: „თავის ქება კიტრად ღირსო“, მაგრამ მე სომ არ ვიკვები? აი, თუნდა ჰკითხეთ ჩემს ნათ-ლია ნესვას, რომ მე ძლიერ ღამეში გოჭი ვიყავ...

უსკი იყო, რომ კისერი მუდამ გაშვებული მქონდა, რო-კორც აი ესლა, ამ საათში.

უკან მიხედვა, კისრის მიბრუნება სრულიად არ შეუძლო, უნდა მთელი ტანით შემოვტრიალებულიყავ.

ჯერ ძლიერ ვწუსდი ჩემს ნაკ-ლულეგანებს, დარდით გული მტკი-ვოდა... ექიმებსაც მივმართე, მაგრამ ჯერა მიშველეს-რა.

ერთმა ექიმმა მასხარადაც-კი ამიგდო, და მითხრა: უნდა თავი მოგჭრა, გავსინჯო კისერი და მამინ გავიგებ, რა

გტკივაო. ბრწისი მომივიდა, თან ცოტა არ იუოს, შექმნიდა კიდევ, და ფსაჭა-გლეჯით გამოვწიე შინისკენ.

ის იუო და ის, ექიმს ასლოს აღარ მიგვარებიაო.

ძალიან შეუბრალეული და გულცივი ხალხია ექიმები. რა-ღაც თეთრი კაბები ჩაუცვამთ, ხელში დიდი დანები უჭირაფთ, და ისე არსეინად გამოგჭრიან კისერს, თითქოს აქ არაფერი ამბავიაო.

რამდენიც უნდა იჭევილო, უურადღებასაც არ მოგაქცევენ. ექიმები-კი არა, თურმე ეს ვაქებატონები შხარეულები უოფილან. აბა რა ვიცოდი... მერე გავიგე, რომ ეველა ჩემი ამხანაგი ღორები და გოჭები ჩემს დღეში უოფილან. იმათაც ჩემსავით გამქმებული აქვთ თავი, რადგან ძლიერ მოკლე კისერი გვაქვს, და არ შეგვიძლიან უკან მიხედვა.

ამის შემდეგ ცოტათი გული დამიმშვიდდა და არსეინად დავიწეე დამხალ სასამთროს ქერქების თქვლევა.

ცხონებული მამახეში დიდი ჩამომავლობის ღორი იუო. წარწინებულ სასოგადოებასთან ნათესავობა და მისვლა-მოსვლა ჭქონდა.

მაგრამ მერე-კი ცალარბიდა და გლეხებში ამოჭეო თავი. ესლა ჩვენც იმის შვილები უბრალა ხალხში ვითვლებით, თუმცა დიდი ჩამომავლობისა-კი ვართ.

ერთხანს ამხედვაც ვწუსდი, რატომ ძაღლს წოდებაში არა ვარ მეთქი, მაგრამ ესლა მივხვდი, რომ ეს ჩემი შეწუსება სრულიად უსაფუძვლო უოფილა: ღორი ღორია, გინდ ძაღლი წოდებისა იუოს და გინდ დაბალისა.

საცოდავი დედაჩემი ძალიან ადრე გარდაგვეცვალა და ობ-ლად დაგვტოვა მე და ჩემი და-ძმანი.

რაც შობასა და აღდგომას გადაურჩით, წვრილ-ფეხობა და მსხვილ-ფეხობა, სულ ვიქნებოდით ასე ოცდა თორმეტამ-დის.

ბევრი ვიდრუტუნეთ და ვიოსრეთ, მაგრამ აბა რაღა ვუთხრა შეელებოდა. ჩვენი უფროსი ძმა სულ „ეს! ეს“. გაიძხვოდა. ჩვენც ოხვრით ბანს ვაძლევდი ო. სულ ზატარა ჩვენი ძმა-კი განუწყვეტლივ ჭეიოდა.

ხელ-ხელს დარდი გულიდან კადვიკდეთ და ბოლოს სულ დაგვაფიქვდა დედ-მამა. მხოლოდ ჩემი უფროსი და ხან-და-ხან გულიანად ამოიოსრებდა ხოლმე.

ამასობაში დავიზარდენით. ჩვენს დიდ-ძმას დიდრონი ეძვეები ამოუვიდა და ვაი იმის ბრალი ვისაც მოუქნევდა და გაჭკრა ვადა!

მურია ძაღლი ახლოს ვეღარ ეკარებოდა და წკმუტუნით გაიქცევოდა ხოლმე. თუ გაკაჯავრებდით, ჩემი ძმა არც ჩვენს გეზოგავდა.

მეც კარგად წამოვიზარდე, მაგრამ ეძვეები ჯერ არა მქონდა. მაშინ ჩემმა ძმამ სწორედ დიდს სიფათს გადამარჩინა.

ერთხელ თავჩადუნული დაგდიოდი ეზოში. რასაც ვინა-ვიდი უეჭველად ნიხურს ამოუუსვამდი ხოლმე. რაც მომხვდებოდა, სულ მუცლისაკენ მივერეკებოდი. ვინ იცის, რა არ შეეჭამე. სათქმელადაც-კი სირცხვილია. ბოლოს დერეფანს მივუახლოვდი. იქ რამოდენიმე სასამთრო ეწყო.

სასამთროები ცოტა არ იყოს თვალში მომივიდა და მივუახლოვდი, მერე ნიხური ამოვკარი და ერთი დიდი სასამთრო გამოვაგორე.

ის იყო ვაზირები ცხეთქვას და შივ დინგის ჩაყოფანს, რომ ამ დროს საიდანღაც გამოვარდა მურია ძაღლი. მოვიდა ახლოს და „ჭავ! ჭავ!“-ო მომამხანა.

მე ვუბან-უსე: „ღრტ-ღრტ“! მეთქი. იმან უფრო ძალიან დამივირა: „ჭავ-ჭავ!“-ო

გული მომივიდა და უფრო ძლიან დაკუდრუტუნე.

მურია ვაბრახდა, გამოქანდა და ზედ ზურგზედ დამას-კეჭდა.

მოვრთე საშინელი ჭევივლი. შიშისაგან კინაღამ გული გამისქდა.

ჩემი უფროსი ეშვიანი ძმა თურმე იქვე ახლოს ვოფილიყო. გამოექნა მურიასკენ და სულ კუდით ქვა ახროლინა. ასე-კი გადავრჩი სიფათს!

წავუდით ერთად მე და ჩემი ძმა და ბოსტნის ახლოს დიდ კოლტს მივადექით. დიდი ბუღბუღალი იყო: ერთი ღორი ურჩევდა, — შევიდეთ ამ ბოსტანში, იქ ჩვენმა ჰატრონმა კართოფილი დამალა. მე ჩემი თვალითა ვნახე, რომ მუჭა-მუჭა ალაგებდა და სევიდგან მიწას აურიდა. რა ზრის, ვითომ ჩვენ, ღორებმა, ვეღარ ვიპოვნოთ და ვერ შევჭამოთო?

ზოგს მოეწონა ეს აზრი, ზოგმა უარი სთქვა; ბოლოს გადასწვეიტეს, რომ წასულიყვნენ.

ბოსტნის ღობე ერთგან ოდნავ ამღილი იყო და ეველანი იქიდგან შევძვერით.

როგორც-კი დავიწვეთ მუშაობა და დათესილი კართოფილის სევით ამოურა, უცებ საიდანღაც გაჩნდა ჩვენი ჰატრონი სელში დიდი კეტით, და რა დღე დაგვაქენა, მაგას ნუღარ შეითხავთ... შიშისაგან აღარ ვიცოდი, საით გავბოდი.

ძლივს თავი გავადწივე, ღობიდგან გავძვერი და მოვკურცსლე. სხვა ღორებიც ჩემსავით გარბოდნენ ფხაჭა-გლეჯით.

მივადექით ერთს დიდ წუმძეს.

— აბა შევიდეთ ამ ბუხში და გახურებული გვერდები გავიგრილოთ, — სთქვა ერთმა ღორმა: ექიმები ბრძანებენ, დასჯელის შემდეგ ბანაობაც კარგიაო.

ვევლამ შევტოვეთ შივ შუა წუმძეში. მეტად სასიამოვნო აბანო იყო. მარტო თვალები-ღა გვიჩანდა.

მაგრამ დიდხანს აღარ დაგვცალდა წუმძეში სიამოვნება: უცებ საიდანღაც გამოჩნდნენ რაღაც უსარმაზარი რქიანი ცხოველები და ჰირდაჰირ ჩვენსკენ გამოსწიეს.

— ეს კამეჩები არიანო, სთქვა ჩემმა უფროსმა ძმამ.

თურმე კამეჩებსაც ძლიერ ჰქვარებიათ წუძვე.

— ხელა, ხელა, ამხანაგო, თავსედი ფეხი არ დამადგა!..

დავუძახე ერთს დიდთავა კამეჩს, რომელიც ჰირღაზირ ჩემკენ მოაწყანუნებდა.

იმან უურიც არ გაიბერტვა, ერთი გადმოაბიჯა და, მე თვითონ რომ არ ჩამოვცლოდი, შიგ წუძვის ძირში ჩამწყვლევტდა.

იქაურობა სულ კამეჩებმა დაიჭირეს და ჩვენ-კი კინწისკვრით გამოვკვრექს.

— წუძვეშიც არ კვანვეჩებენ—მეთქი, ვუიქრობდი გულში და ბრბანი მომდიოდა.

ამის შემდეგ კიდევ ბევრი რამ გადამხდა, მაგრამ ვკვლავ უერს ხომ ვერ მოგიუკვებით?

მე ეს მინდა გაამბოთ მხოლოდ, როგორ ჩავბრძნდი ვაღლით ქალაქს!

ადღგომა მოასლოავებული იყო. ერთს სადამის ბოსტნის ახლოს ვიუავი და ისე, გულის განაყოფებლად, მიწასა ვჩინქინდი. უცებ რაღაც წივილ-კივილი და ღორების ჭევილია მომესმა.

გავკეჩხე სახლისკენ, მინდოდა გამეგო, რა ამბავი იყო.

სანამ გონს მოვიდოდი, უკანიდან მომეჭარა ჩვენი ჰატრონი, და ხელი მტაცა, მერე ძაღლა ამწია და თავდაური დამიშვა.

— მოიცა, რა დროს ხუმრობაა, ფეხები მტკივა —მეთქი... იმან აინუნშიც არ ჩაიგდო ჩემი სიტყვები.

მე, რა თქმა უნდა, ჭევილი გავაბი... წამიუვანეს და ვაღლიაში-კი ჩამსვეს.

აბა რომელი ბუღბუღი და იადონი ვიუავი?...

ვაღლიაში სხვა ჩემი ამხანაგებიც ბლომად იუვენ.

იდგა ერთი უშველებელი ვაირილი და აურზაური.

— ეს რა ამბავია? ვკითხე ერთს მოზრდილს ღორსა.

— რა ამბავია, და მეზობელმა ნათლობაში დაგპატივა, არ წახვალ?

--- რას მეძანსრები?

— განა ძენ-კი არ იცი, რომ ქალაქში მიფუქვართ განსა-
ვიდად? შინასუსა იმან:

აღდგომას და აღაძიანებმა გოჭებისა და ბარკნების სინსი-
ლა უნდა ვააწონ. აღაძიანის დღესასწაულია, ჩვენი-კი ვაწუკუ-
ტა... იმისი ბედნიერებაა, ჩვენი-კი უბედურება... ვაი, ჩვენი
ბრალი!.. გაიქნა თაჟი ჩემმა მოსაუბრემ და განუძდა.

გული მეტკინა ამ ამბის გაგონებასად. თაჟი ძენანებოდა.
აფსუს, თავმომწონე, გოჭო! მაგრამ, ნუ-თუ ძართალია? მე
როგორღაც არა მჯეროდა.

— იქნება ტუვილი იუოს-მეთქი, ვუიქრობდი.

მეორე დღეს რახ-რახით ჩაკვივანეს ქალაქში.

განდა დიდი ვაჭრობა. ჩემი ამხანაგები ძალე განსადეს და
ჭევილით აქეთ-იქით წაივანეს.

სამი გოჭილა დაურით. ჯერი ჩემსად მოდგა. გული ძალ-
სად მიფანცქალებდა. ესლა-კი გამედიან და წამათრევენ...

ჩემი ჰატრონი ოთხ მანეთად მიფანსებდა. ორ მანეთსად
მეტი არავინ მისცა, და რადგან კაი მოსრდილი გოჭი ვიყავ,
ჰატრონმა ორ მანეთად არ გამიძეკა.

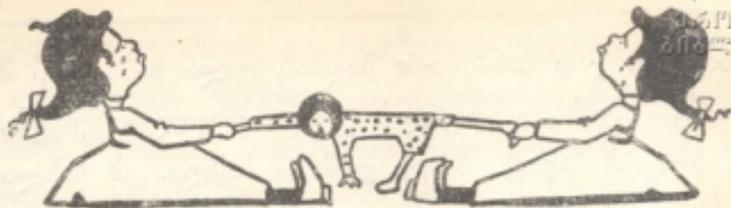
ცოტა იმედი მომეცა: იქნება ვერ გამედიოს და გადაურჩე მეთქი.

ძართლაც ასე მოხდა; კარგა დაღამებული იყო, ჰატრონმა
აბარგა თავის გუდა-ნაბადი და ისევ შინისკენ წამოგვანსა
სამი დარჩენილი გოჭი.

ასე გადაურჩი აღდგომას, მაგრამ შობას როგორღაც გადაუ-
ჩემი, ეს-კი აღარ ვიცი.

ვიორგი.

მურა და ნუცა

პ

ატარბ ნუცა სადღაც დაიკარგა. ამ ამბავმა მთელი ჩვენი ოჯახი ფეხზე დააყენა. ვეველა გაუბდიცებით დაქეპდა ბავშვს. ბებური კადია ფიცავდა, ნუცა თითქმის მთელი დღე ჩემს კვარდით თამაშობდაო. დედასაც დაენახა, რომ დედოფელს ჰაწაწა ურძით ასეირნებდა.

ვეველა იძახდა, ესოში თამაშობდაო, და ბავშვი-კი სადღაც გაქრა. ცამ ჩაულაზა, თუ დედამიწამ არავინ იცოდა. ოთახები და ბაღი მიიარ-მოიარეს, ბანსუდ ავიდნენ, სარდაფში ჩაიხედეს... არსად იყო. სად გაქტრა ნუცა? დედას კინაღამ გუული წაუვიდა, იმდენი რამ უტრიბლებდა თავში.

— ნუცა, ნუცა! სადა ხარ? სმა ამოიდე!

გაჭევირის დედა, და თმებ-გაწეწილი დაქეპეს ნუცას. ნუცა არსადა სჩანს.

კადია რომ თავისთვის დაძმვიდებული წინდასა ჰქსოვდა, ნუცამ იდროვა და ბაღში გადაციყდა. თავის დედოფელსაც თან

გადაიკუნა. დიდ ხანს იარბ ბაღში. ეველა ხის ძირი მიიარბ-
მოიარბ, თავის დედოფალას ეველა ევაგილები უწვენა. დაი-
ნახა ბოლოს ჰაწაწა, მეტად ლამაზი სახლი. ეს სახლი მება-
ღეს ჭქონდა ძაღლისთვის გაკეთებული, ქურდები არ შემოქ-
პრონო. ძაღლი ჯაჭვით ჭეხვდა დამბული და ღამე-კი უშვებდა.
მურას. ერთი ჩვეულება ჭქონდა: მოსუც მებაღის გარდა, ბაღში
არავის უშვებდა და არავის ეკარებოდა.

წუხელის მებაღემ ჩვეულებისამებრ მურას ჯაჭვი მოხსნა
და აუშვა. დღეს დილით ძაღლი არ გამოჩენილა, ძეგრამ მე-
ბაღეს ამისთვის ეურბაღლება არ მიუქცევია, რადგან იცოდა,
რომ მურა არსად წავიდოდა.

დაინახა თუ არა ნუცამ ჰაწაწა სახლი, გაიქცა და თავისი
დედოფალბათი შიგ შევიდა. ძაღლიან მოეწონა.

— ეს ჩვენი სახლი იქნება, — უთხრა ნუცამ საეუარულ
დედოფალას. — ჩვენ დღეიდან აქ ვიცხოვროთ. დედასთან და გა-
დასთან ხან და ხან სტუმრად მივიდეთ. — დედოფალა გაჩუ-
მებული იყო. „სინუმი თანხმობას ნიშნავს“ და ნუცასაც ძლი-
ერ გაეხარდა.

— შენ აქ დაიძინებ, ამ კუთხეში, — ეუბნებოდა დედოფალას.
მშვენიერ საწოლს გაგვიკეთებ და მეც შენთან დავწევები. ოოჰ,
რა კარგად ვიქნებით!

„იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!“ უძღერდა ნუცა დე-
დოფალას ნელი ხმით. დედოფალამ თვალები დახუჭა. ნუცას
ეველაფერი დააუიწუდა. აწრბაღც არ მოსვლია, რომ მებნას
დაუწუებდნენ. მურა ძლიერ დაღალული და მძიერი დაბრუნდა.
თავის ბინასთან რომ მივიდა, უცბად გაჩერდა: მის სახლში
დაუპატოეებული ჰატარა სტუმარი იყო. არ იცოდა, როგორ

მოქცეულიყო; მივარდნობდა და დაეკლიჯა, თუ კეთილ მძინარეობდა და მძინარეობდა. ნუცას-კი სრულებითაც არ შეეძინდა უსარ-მასარი ძაღლისა; გაუცინა და ხელი გადაუსვა ზურგზე. ძაღლი მივიდა ნუცასთან, ხელების ლოკვა დაუწყო და გვერდით წამოუწვა.

გადიამ მიიარ-მოიარა მთელი ბაღი, ეველა ბუჩქი გასინჯა და, რაკი ბავშვი ვერსად ჭნახა, უკანასკნელად ბედის საცდელად ძაღლის ბინასთან მივიდა და დაიძახა: „ჩუცა, ნუცა, სადა ხარ შვილო“?!

— აქა ვარ! აქა!

გადია ბავშვისკენ გაიქცა, მაგრამ ძაღლმა არ მიუშვა.

ნუცას-კი სახლში წასვლა არ ჭსურდა, — იმას ესლა თავის სახლიცა ჭქონდა და ძაღლიცა ჭქავდა. გადია გაიქცა და დედას ახარა, ნუცა ვიპოვეო. დედა იმ წამსვე ნუცასთან გაიქცა, მაგრამ ძაღლმა არც ის მიუშვა. დედა ემუდარებოდა შვილს, მომორებოდა ძაღლს და შინ წამოსულიყო, მაგრამ ამაოდ:

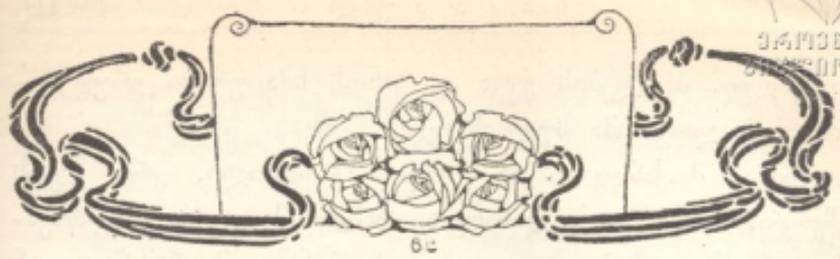
— დედილო, მე და დედოფალა აქ ვიქნებით და მურასთან ვიცხოვრებთ, — ეუბნებოდა ნუცა.

დედამ არ იცოდა, რა ექნა; ძაღლი-კი არავის იკარებდა. ამ დროს ნუცამ ძაღლს ეურსე ხელი მოჭკიდა. მურამ დაიღრინა. დედას შიშით კინადამ გული წაუვიდა, ფიქრობდა: ვაიმე, დამიკლევს ბავშვსაო! მაგრამ ძაღლმა ნუცას ხელების ლოკა დაუწყო. ძაღლის ასეთმა საქციელმა დედას იმედი მისცა. ამ დროს გადია მებადვც მოიყვანა. მებადვ ძაღლს მიეფერა და დააჩუმა, ნუცა გამოიყვანეს. გულამოსკვნილი ტირილად ჰატარა ნუცა, არ უნდოდა თავის ახალ მეგობარს მომორებოდა. ძლივს დააჩუმა დედამ, შეჭწირდა, სხვა სახლს ავიძინებ, სწორედ მაგისთანასაო.

ნუცა უოველდე დადის მურას სანახავად, თან სახუჭყე-
 ბი შიბქს, სან ზური, სან სორცი. ძლიერ დამგობრდენ მას
 შემდეგ ზატარა ნუცა და დიდი მურა.

ლოლა დუმბაძე

პირის თავ-გადასაცავლი

II

მღევარი

ვორე დღეს, რომ ვსწამე და ვსვი, ჩემს ბედ-ნიერებაზე დავიწვეე ფიქრი.

— ეხლა-კი გადავრჩი: თავის დღეში ვერავინ მომხვნებს და ორი დღის შემდეგ, როდესაც კარგა დავისვენებ, ამაზე უფრო შორს წავალ.

გავიფიქრე თუ არა ეს, უცებ შორიდან შემომესმა ჯერ ერთი ძაღლის ეეფა, შერე შეორინა; რამდენიმე წამის შემდეგ ძაღლების მთელი სროვის ეეფა გაისმა.

შემკრთალმა, თითქმის შეშინებულმაც, იმ ჰატარა წყაროსაკენ გავსწიე, დილით რომ ტყეში დავინახე. ის იყო შიგ შეკატოზე, რომ ვანოს სმა შემომესმა.

— აბა, აბა ჩემო ძაღლებო, კარგად მოსძებნეთ, მიზონეთ ერთი ის სსპკლე ისა, კუნთები გამოაგლიჯეთ და აქ მომიეხანეთ, რომ ამ სსხრით კარგად ავუჭრელო ზურგი.

შიშით კინაღამ წავიქეცი. მაგრამ მაშინვე მოვისასრე, რომ წვალში სიარულით ძაღლებს ჩემს კვალს დაუკარგავდი; მეც-გავიქეც წვალდაწვალ, რომელსაც ჩემს იღბალზე ორივე ნაზირი სქელი ბუჩქნარით ჰქონდა დაბურული. დიდხანს მივრბოდი

უსვენებლივ. ძაღლების ვევა და ვახოს სმა უფრო ურუდოა დიოდა. ბოლოს სმა სულ მიწედა.

მთლად მოქანცული და გულ-ამოვარდნილი, ერთ წუთს შევწერდი, რომ წვალი დამქვია. რამდენიმე ფოთოლიც წაუჭამე ბუჩქებს. ფეხები სიცივით მომკერუნხსა, მაგრამ წელიდან გამოსვლას მაინც ვერ ვბედავდი, ვბი თუ კვალი ნახონ და ძაღლები დამეწივნენ მეთქი. ცოტა რომ შევისვენე, გავეე ისევ წვალს, სანამ ტყიდან არ გაველ. ესლა-კი ერთ დიდ მინდორზე ვიუავ, სადაც ორმოცდა ათ ხარზე მეტი სმოვდა. შის გულად ბალახის ერთ კუთხეში ჩავწექი. ხარები არაფერ ურადლებას არ მაქცევდნენ, ასე რომ ჩემს ნებაზე შექმდლო ჭამაც და დასვენებაც.

საღამო ხანს მინდორში ორი კაცი მოვიდა.

— ამაღამ ხარები სასლში უნდა წაუახსნათ სთქვა უფროსმა. ამბობენ ტყეში ძეგლები არიანო.

— ძეგლებიო? ვინ ვითხრა ეგ სისულელე?

— ქალაქელებმა. ამბობენ ჭენების ვირი მოუტაცნიათ და შეუსეთქნიაო.

— ეჰ, კარგი ერთი და! იმ ვირის პატრონები ისეთი ბოროტები არიან, რომ თითონვე ცემით მოჭკლავდნენ.

— ჰო და, ძეგლებმა შესჭამესო, იმას რაღად იტყოდნენ?

— არავინ შეუტყოს, რომ ჩვენი მოკლულიაო.

— მაინც სჯობს ხარები სასლში წაუახსნათ.

— როგორც გენებოს, ძმაო, მე არც ჰოს ვამბობ და არც არას.

მე სულგანაბული ვიწექ ჩემს ადგილას, ისე მეძინოდა არ დამინახონ მეთქი. ბალახი ძაღალი იყო და საბედნიეროდ კარგად მფარავდა. ხარებიც მოშორებით იყვნენ იმ ადგილზე, სადაც მე ვიუავ წამოწოლილი; დაირეკეს და სასლისკენ წახსეს.

ძეგლებისა არ შემშინებია, რადგან ის ვირი, რომელსედაც ლაპარაკობდნენ, მე თითონ განსლდი და არც წინა დამეს მომი-

ქართული
წიგლისწამბის
კავშირის

კრავს მკლისთვის თველი. იმ დამეს მშვენებრად მეძინა და, ის იყო ხემს საუსმეს ვათაუბდი, რომ სარები შემოვიდნენ. თან ორი დიდი ძელი მოსდევდათ.

მე იმათ ხუმად ავაგლე უფელი, რომ ამ დროს ერთმა იმათ-განმა შემეძინა; ერთი შემოდრინა და ხემსკენ გამოექანა, ამსანაგაც თან მოჭევა. რაღა ვქნა? როგორ გავექცე? მინდორს გარს ჯავნარი ერთეა და იმაში გადავეძვი. იმ წუთოს-წუადლი, წინად რომ მივ მიუტანა, მინდორს სჭრიდა. ზედ გადაუსტი და იმავე დროს ერთ-ერთის, წინა სელამოს მინდორში მოსული კაცის სმა შემომესმა, ძაღლებს თავისკენ უსობდა. მე განვაგრძე ხუმად მეზავრობა და მეორე ტეში გავედი. ხეში ჰატრონების სახელ-კარსე ათი ვერსის მანძილსე ვიქნებოდი. ესლა-კი გადარჩენილი ვიეაუ: არაუინ არ მიცნობდა და თავის-სუფლად შემეძლო ეველას ვხეეებოდი, რადგან შიში აღარს მქონდა, რომ დავეჭირე ვისმე და ხემ ძველ ჰატრონებთან მივე-ეეებე.

ნილო ყიფიანისა

წყალზედ აღმოცენებული ხახვი*)

რა არის კარტოფილი? ხახვი, როგორც მაგალითად ვაძლი, ან კიტრი? ფესვი, თუ ღერო მცენარისა?

მიწაშ. ა და, მაშასადამე, ფესვიათ, იტყვიან; ვინ არ იცის, რომ ღერო ზევით ამოდის, ფესვი-კი მიწაშივე რჩებათ?

ძრთადღია, მაგრამ ეოკულთვის-კი არა და მარტო ამ ნიშანსზედ არ ამჯარებს ბოტანიკა, მცენარის შემსწავლელი მეცნიერება, განსხვავებას ღე-

როსა და ფესვს შორის.

ფესვი და ღერო მით განიხივებან, რომ ღერო ფოთოლს და კვირტს გამოიღებს, ფესვი-კი არა.

ხშირად იმდენად წვრილია ფოთოლი, რომ ძლივს შეინახავს თვალი; ან კიდევ შუქანე ფურისა არ არის, მაგრამ კვარაფერი: თუ მცენარის რომელსაზე ხაწილსზედ ფოთოლი შეჩნობნეთ, ან კვირტი, ეს ნაწილი ღერო არის და არა ფესვი.

ერთობ ღერო მიწის ზევით იშეოფება, მაგრამ ხშირად მიწაშიც რჩება დამალული. ამისთანა ღეროს ქვედაღეროს უწოდებენ.

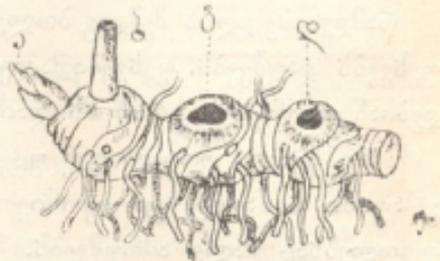
ვინ არ ენახება ქვედაღერო სვინტრისა, ჩადუნისა, ხამბახისა? საფრანკეთში, სოფლებში, კარვ დიანსკლისს ეოკულთვისა აქვს შენახული ხამბახის ქვედაღერო: დასჭრის, ძაფ-

*) ტყლო: ვასართობი ბოტანიკა.

ზედ აასხავს, კახსობს და ახლად გამძრალ სარეცხს ჩაატანს, — კარგ სუნს აძლევსო.

ქვედაღეროთაგან ეურადღების ღირსია ეგრედწოდებული ჯიროლა და ბოლქვი.

ჯიროლა ქვედაღეროა მცენარისა, გაბურღილი და სოეიურ ნიუთიურებით სავსე, მკ. კარტოვილ, მიწაჟაჟლა.

ქვედაღერო — ა — სამეგრისო კვირტი, ბ — წლევანდელი კვირტი; გ, დ — ნაკვირტალი; ე — ფესვები.

ბოლქვი ის არის, რასაც ხევენ სახვის, ნიურის თავს ექმასთ. კარგად გასინჯეთ: ქვემოდან ჰატარა ბორცვს მენიძნაუთ, რომელსაც, თუ შეტადრე ცოტათი ძანც ადოღებულია ხახვი, ქვემოდან ჰატარა ფესვები ასსია; შემოდგან ბორცვსზედ დამავრებულია ღეროს ირგვლივ მრავალი, წიობისად დაღაგებული, ფოთოლი.

თესლით აღმოცენებული კარტოფილი ექვნი კვირისა. ა, ბ — ზემოტოტები; გ — ფოთოლი; დ, ე — ლებანი; ე — ლენის ილიაში ამოსული ტოტები, რომელთა მწვერვალზედ ჩნდება ჯიროლა — მ; ე — ფესვი

ამ ფოთლებში მოგროვილია მცენარისათვის ასაღორძინებლად საჭირო მასალა. ბოლქვი მთელს ზამთარს მიწაში რჩება და, მიწით დაფარულს, უინგა ვერას ბუნებს. რაკი გასაფხულადება, ბოლქვის ფოთლებში დამსადებული მასალა ანოეიურებს და გაზრდის ღეროს, რომელაც ბუკავდება და თესლს გაიკეთებს.

შეიძლება, ადვილად დარწმუნდეთ, რომ ბოლქვში უკვე მოგროვილია მცენარის სიცოცხლისთვის საჭირო მასალა: გაავსეთ წყლით ჰირგანიურა გრაფინი, ზედ სახვის ბოლ-

ქვი დაადეთ, იხე რომ ბორცვი წვალზედ იყოს დაქარბებული, და თბილად დასდგით.

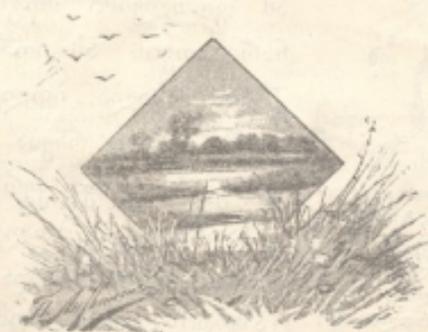
რამდენიმე დღის შემდეგ ბოლქვი თეთრ ფესვებს დაუშვებს. ფესვები ძალე გაისრდებიან და მთელს გრაფინს დაიჭერენ.

თუ წვალი ვოველ დღე უცვალეთ და გრაფინი სინათლეზედ იქონიეთ, მწვანე ფოთლებსაც ძალე ამოუშვებს. სინათლე აუცილებლად საჭიროა, რადგან მცენარე ფოთლების საშუალებით მსოფლოდ სინათლეზე სასრდობს.

სამთარში სუშბულის ბოლქვი დაადეთ წვლით სახსე გრაფინს, ან საგანგებოდ ამისთვის გაკეთებულ ჭურჭელს წვალი უცვალეთ, სითბო-სინათლეს ნუ მოაკლებთ, და სამი-ოთხი კვირის შემდეგ მშვენიერი, სუნნელოვანი, აუვავებული მცენარე გვეხებათ სახლის დასამშვენებლად.

გაქრილი ბოლქვი ხახვი-
სა: ბ — ბორცვი, გ — ფეს-
ვი, ა — გერი

ლ ა მ ა

(ვაგნერიდან)

აქა ძალიან გასართობი რამ არის ბავშვებისთვის, მაგრამ თუ ცხელი ლაქა სელზე დაეცა, ძალიან დასწვავს და დაუწველულებს. ცივი ლაქა რომ კარგად გასესოთ შალის ნაჭრით, აი რას ჭინახათ: დასიეთ ძალიან წვრილად ქაღალდი და მოჭყუნტეთ მაგიდაზე, როგორც მინდორზე ბატყები; ლაქა წარმოადგენს მწუქმს, რომელიც მიიზიდავს ქაღალდს, თუ შემოდან დაიჭერთ. ქაღალდის ნაკუწები, თითქოს განცხოველებულნი, ასტებიან ლაქისკენ და ზედ მიეკვრიან; ჰატარა ხანს შემდეგ მოპორდებიან. ასე შეგიძლიანთ გაერთოთ, როცა მოისურვებთ.

ლაქაში არის ძალა, რომელსაც ვერ ვამცნევთ, მანამ კარგად არ გავსესათ შალის ნაჭრით; მაშინ იღვიძებს მისი ძალა, რომელსაც ვუწოდებთ ელექტრონს.

იცით-კი, რა არის ლაქა, და ვინ აკეთებს მას?

— „რასაკვირველია“, მიზანსებ ლაქას ქარხანაში აკეთებენ.

— მართალია, მაგრამ რისაა ლაქა?

შორს, შორს აზიაში ინდოეთის ქვეყანაში არის ლედვის სე, რომელიც ძალიან დიდი ისრდება. იმის ღეროს ძრავალი შტოები აქვს, რომელსედაც ფოთლისა და ხილის კარდა, ძირებიც ამოდან და გრძელ თოკებივით ეშვებიან შირს, გასხვევიან მიწაში და ამ გვარად თითქოს ესპარებიან, ბოძად უდგანან და ასახრდობენ შტოებს. შტოები უფრო და უფრო

მრავლდებიან და სუდ ამოსდით კიდევ ძირები; ამ გუბრად ერთი ხისგან შესდგება მთელი ჭაბა, და ვუღარც-კი განიხრევა მათში დედა სუ. ინდოელნი ლელეს რაცსვენ წმინდა სუდ. მათის რწმენით ამ სესუდ ცხოვრებს ერთ ერთი მთი დმერთ-თაგანი. ამ ხის ძირის მოსუფთავება მიანნით წმინდა საქმედ. როცა ლოცვა უნდით, ხის სრდილში სსდებიან.

ლელვის ხის წვერებსუ დასტიან მაიმუხები, ნაზარდობენ ფურადი ფრინველნი, რომელნიც შექცევინან მის ნაჟოფს. ხვილ მტოებსუ-კი ცხოვრებენ მრავალი ზაწია მწერნი; ესენი მიავგანან იმ ზაწია ჭიებს, რომელიც ესვევა ფათალოსაც, მსოლოდ ისინი არიან წითელი ფერისანი; აი ეს მწერნი სწოვენ ლელვის ხის ქერქიდან რმეს; დახურეტილ სიღვან გადმოასქეფენ წვენი, რომელიც მაგრდება ჭაერში, ბოლოს იმ მწერებსაც სუდ დასდით და სან-დასან მთელი მტოები დაფარულია ამ გამხმარ წვენით. ინდოელნი მას ბვროვეებს და ჭეიდიან, ვაჭრებსაც მოაქვთ სომადღებით სვენკენ და ჭეიდიან გუქმილქის სასელოთ. ამ ლაქას სწმენდენ დასოცილ ჭიებისგან, ადნობენ, ურევენ ფისს და სადებავს. ცსელს გამდნარ ლაქას ასსმენ ფორმებში, საიდანაც ამოაქვთ ლაქა, რომელითაც მამა ჭბეჭდავენ თავის წერილებს, ემაწვილი-კი ერთობა, ქალაღდებს ანტუ-ნავეებს და ათამაძებს.

ან. ამილახვრისა.

სახუმარო გასართობი

ოთახს ერთი ფანჯარა სწორედ კარების ზირდაზირ აქვს დატანებული. მშვენიერი დარია და ფანჯარა მთლად გაღებულა. მინ გული აღარ გიდგება: ბუნება კარსე გიხიდავს. მაგრამ გასვლის წინ გინდა გაეხუროო შენს უმცროს დას. დასდებ ფანჯრის ფიცარსე ზატარა ნაკლეჯ ქაღალდს და ეუბნები: „ამ ქაღალდს ჭხედავ? მე სამამდე დავთელი. როცა დავიძახო „სამი“, უცებ დასტაცე ხელი და მაგრა დაუჭიროე. დაგენამლევები, რომ „სამი“-ს თქმის შემდეგ მე კარებს გაუაღებ, გაუიქცევი, შემოვურბენ მთელ სახლს და ქაღალდის ბლებასაც დაგასწრებ.“ შენი და არ დაიჯერებს ამას, რასაკვირველია, და დაგენამლევება. დაიწუბო თვლას: „ერთი. ორი. და... სამი-ო რომ დაიძახებ, უცებ კარებსაც გააღებ და გაიქცევი. სანამ შენი და ქაღალდს დასწვდებოდე, კარებიდან შემოვარდნილი ქარი, ე. ი. ჭაურის მოძრაობა, ქაღალდს ფანჯრის იქით გადააფრიალებს. შენი ზ ცარიელ ფიცარს დასტაცებს ხელს და სანამლევეოს მოუკებ.“

თეო. კანდ.

გ ა მ რ ც ა ნ ე ბ ი

ვევლა ბრუნდე აქვს, რაც-კი სოქვა,
ვერვის ხელით ვერ გასწორდეს;
სულ-დგომულის ხასარგებლოდა
მაგარ მიწას სწორედ გაჭკვთს,
იმის გავლილ ნაკვალევში
ვევლა მოვა, რასაც დასთეს.

იკბინება მადლივითა
 ტბილბა მქარვითა.

რ ე ბ უ ს ი

ლი

ბა

მეცხრე №-ში მოთავსებული შარდას ასსნა: ბზა.

კამოცანების ასსნა: 1) დვიძი და სავარცხელი. 2) წაბლი.

რეზუსების ასსნა: 1) ია ევაფის. — 2) კიკას ზღვიზა.

უჯრუზის ასსნა:

